

ประวัติท้องถิ่น/เชื้อบ้านนามเมือง

สุทัศน์ กองทรัพย์

บ้านยาง

บ้านยางได้ผ่านการก่อเกิดข้ามช่วงเริ่มจากตำนานเล่าขานสู่ประวัติหมู่บ้าน สร้างความเป็นไทย โดยส่วนกลาง การศึกษาประวัติศาสตร์หมู่บ้านเสมือนการกลับไปสู่รากเหง้าของตัวตน มักชำรุดบางช่วง เพราะขาดเหตุและปัจจัยของการสร้างตัวตน ประวัติศาสตร์คือ เรื่องของคนในชุมชน

ชุมชนคนบ้านยาง เริ่มจากยุคตำนานบ้านยาง มีชื่อมาจากต้นยางที่ยืนอยู่ใกล้หนองน้ำ เพราะที่ฝั่งตะวันออกริมหนองมีต้นยางใหญ่ร่มหิมาขึ้นอยู่เป็นสัญลักษณ์ ผู้คนที่มาตั้งบ้านยางได้อพยพมาจากบ้านอนันต์ อนันต์ แปลว่า เกรียงไกร เป็นชื่อบ้านที่ก่อตั้งช่วงมีการอพยพผู้คนจากเมืองขุขันธ์(อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ) อันเป็นเมืองชายขอบประเทศเขมร เกิดการรับรู้ร่วมสมัยกับเมืองสังขะ เมืองสุรินทร์ ได้รับการก่อตั้งเป็นบ้านช่วงปี พ.ศ. 2302 เมื่อมีการตั้งบ้านยาง บ้านอนันต์ได้ชื่อว่า บ้านเก่า (เพราะจะ)ต่อมาได้มีการแยกไปตั้งเป็นบ้านยางเป็นการสิ้นสุดสมัยตำนาน

บ้านยางช่วงสมัยประวัติศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2380-2385 ในแผ่นดินสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นายดวง นางอำไพ บุตรคนโตของท่านเฒ่าแก่ หัวหน้าชาวบ้านอนันต์ได้พาบ่าวไพร่ ข้าทาส บริวารอพยพข้ามลำรางทางน้ำห้วยตะเภามาตั้งบ้านเรือน โรงช้าง และคอกเลี้ยงควายอยู่ริมห้วยดงหนองยาง ตามตำนานที่กล่าวมาชุมชนเริ่มมีมากขึ้นช่วงปี พ.ศ. 2435 มีกระท่อมของบ่าวไพร่ ประมาณ 12 ครอบครั้ว ผู้ที่มาก่อตั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้า ทำการปกครองรวบรวมบ้านยางอนันต์ ต่อมาตำแหน่งทางการปกครองตกสู่ นายดวง นายดวงเป็นบุตรของพระขุขันธ์ เพราะช่วงเวลาดังกล่าวอิทธิพลการเมืองการปกครองของเมืองขุขันธ์ ได้ขยายมายังบริเวณแถบนี้ ทางทิศเหนือจรดเมืองท่าตูม มีการยุบรวมช่วงแบ่งหัวเมืองขุขันธ์ประมาณปี พ.ศ. 2396-2400 ได้ตั้งบ้านเมือง เข้าปกครองผู้คนของตน ตั้งกรรมการเมืองขึ้นที่บ้านกระออม (อำเภอสำโรงทาบ) เพื่อยันกับเมืองรัตนบุรี ไม่ให้รุกล้ำและตั้งกรรมการเมืองที่บ้านยางอนันต์ ส่วนทางทิศใต้จรดเขตแดนเมืองสังขะ และเมืองจารพัตร์ (ต่อมาได้มีการยกฐานะเป็นเมืองศีร์ษะภูมิ ช่วงประมาณปี พ.ศ.2412) นายดวงเฒ่าได้บรรดาศักดิ์เป็นพระสีมา (ชาวบ้านเรียกตาเปรี๊ยะสีมา) มีอาณาเขตปกครองบ้านยางอนันต์ บ้านปราสาทระแงง บ้านโคกตีสล บ้านก้านเหลือง บ้านตามาง บ้านสำโรงทาบ บ้านหมื่นศรี บ้านสังแกเสม็ด บ้านจังเกา บ้านตรึม บ้านกาดะมะะ ขึ้นตรงต่อเมืองขุขันธ์ มีอำนาจพิจารณาคดีปรับสินไหมพินัยกรรม เก็บส่วยสาอากรส่งเมืองขุขันธ์ปีละ 1 ครั้ง

ชุมชนบ้านยางเริ่มมีความหนาแน่น จนกระทั่งได้มีการขยายชุมชนบริเวณป่าโคกตาเวือน (ภาษาไทยภาคกลางเรียกว่า ตะวัน) กลายมาเป็นบ้านตะวันในปัจจุบันและขยายสู่ชุมชนบ้านตาพรหม (เขตเซราะตาพรหม) ตลอดจนขยายไปสู่ทางทิศเหนือ ชาวบ้านเรียกว่า บ้านกะลัน(เดิมกะลัญจ๊ะ) สถานีรถไฟบ้านกะลันในปัจจุบัน ต่อมาบ้านยางอนันต์ได้ถูกยุบภายใต้การปกครองของเมืองศรีขรภูมิพิสัย (อำเภอศรีขรภูมิ) สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ช่วงปี พ.ศ.2411-2453และได้ตั้งเป็นเมือง คงเหลือ สัญลักษณ์ คือ โคกตาเปรียะ (คุนตาพระ) จนวาระสุดท้ายที่เริ่มมีระบบการปกครองแบบข้าราชการเป็นการสิ้นสุดระบบเครือญาติ

เมื่อมีการย้ายเมืองศรีขรภูมิพิสัย(ศรีขรภูมิ) มาจากบ้านจารพัต มาตั้งบ้านเรือนที่บ้านยางอนันต์จากบ้านยางอนันต์มาสู่บ้านปราสาทเก่าบริเวณสถานีรถไฟ จนกระทั่งมีเส้นทางรถไฟผ่านสู่เมืองอุบลราชธานี พ.ศ.2473

ต่อมาบ้านยางอนันต์ยกฐานะตั้งเป็นตำบลยางในช่วงปี พ.ศ.2480-2492 ปัจจุบันแยกเป็นบ้านยาง บ้านอนันต์ โดยมีเส้นทางโบราณตัดผ่านช่วงกิโลเมตรที่ 33-34 สายสุรินทร์-ศรีสะเกษ มีหลักฐานหลักกิโลเมตรสมัยรัชกาลที่ 5 ตั้งข้างอ่างเก็บน้ำห้วยลำพอก แหล่งเก็บน้ำหล่อเลี้ยงชุมชนเมืองศรีขรภูมิ จากวันเวลาผ่านเปลี่ยนต้นยางสัญลักษณ์เหลือเพียงความทรงจำ ร่องรอยประเพณีวัฒนธรรม เป็นประจักษ์พยานสืบต่อรุ่นสู่รุ่นไม่รู้จบ

เอกสารอ้างอิง

- สัมฤทธิ์ สหุนาฟู. (2534). ประวัติศาสตร์บ้านยาง. อัดโรเนียว.
- สุทัศน์ กองทรัพย์. (2550). ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ศักดิ์ สหุนาฟู. (2553). สัมภาษณ์. บ้านยางในอดีต ตำนานสู่ตำนานสู่ประวัติศาสตร์.